

Rembrandt is nu mijn vriend

Mirjam Zaat en Liesbet Bool

In Amsterdam voerden consulenten van Taalvorming het pilotproject 'Kunst Dichtbij' uit vanuit de gedachte dat een bezoek aan een kunstmuseum het begrip van een thema of project kan verdiepen en verbreden. Educatieve programma's in kunstmusea (musea waarin kunst centraal staat in de collectie) staan vaak los van de thema's en onderwijshouden, waar kinderen op school mee bezig zijn. Een gemiste kans, museumbezoek is dan alleen een leuk uitje; hoogstens sluit de school aan bij het museumbezoek en doet een project over kunst. In dit artikel beschrijven we hoe het anders kan: het proces in een groep 3 met kinderen die vanuit hun familie en school nooit of zelden een kunstmuseum hebben bezocht.

De leerkrachten van groep 3 willen het thema 'Verzamelingen' graag koppelen aan een museumbezoek. Ze zijn op zoek naar een invulling van dit thema, die aansluit bij de ervaringen van de kinderen, maar die juist ook weer uitbreiden: 'We willen het niet alleen maar hebben over eigen schatten en verzamelingen'. Een begin van historisch besef vinden de leerkrachten ook belangrijk voor hun groep. Dat hebben de kinderen nog nauwelijks, de I-Phone heeft altijd al bestaan. De leerkrachten laten aan ons de keuze welk museum hierbij aansluit. 'Als het maar geen aardewerk is, want daar heb ik zelf niet veel mee', zegt een van de leerkrachten.

Een echte verzamelaar

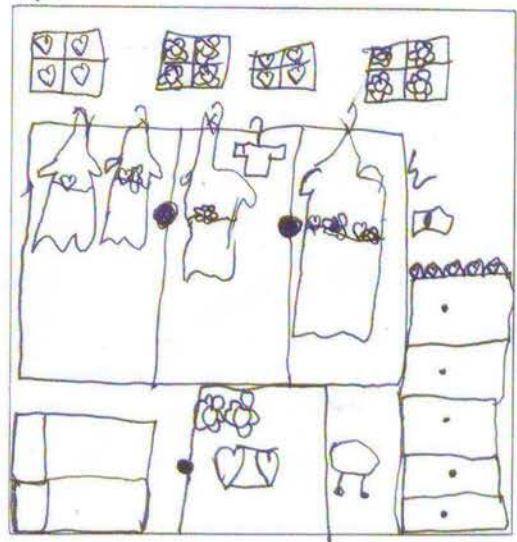
Een bezoek aan Museum Het Rembrandthuis lijkt ons een goede keuze voor deze groep. Rembrandt is zelf een groot verzamelaar. Hij verzamelde vele attributen uit de hele wereld, om deze later te gebruiken in zijn schilderijen. In het Rembrandthuis is een speciale verzamelkamer. Daarnaast is er veel te zien: schilderijen, maar ook een keuken waar je kunt zien hoe mensen vroeger leefden en kookten en sliepen en waar je het makkelijk kunt hebben over verschillen tussen vroeger en nu. En.....niet veel aardewerk. De leerkrachten zijn enthousiast.

Vóór het museumbezoek

Om de impact van het museumbezoek zo groot mogelijk te laten zijn bereiden we de kinderen voor. We ontwikkelden hiervoor tijdens het project verschillende spel-, vertel- en schrijfwervormen, waarin we de verbinding leggen tussen het thema in de klas, hun eigen ervaringen en de werken in het museum. Al spelend, vertellend en schrijvend bereiden de kinderen zich voor op het bezoek en worden ze nieuwsgierig. De werkvormen zijn divers: vertelrondes over eigen ervaringen, spelrondes naar aanleiding van associaties bij het thema, teksten schrijven, tekenen, spelen naar aanleiding van schilderijen en beelden. In kleine groepjes, individueel en met de hele groep in de kring.

Een paar voorbeelden uit deze groep 3. We doen een taalronde over plekken waar bij de kinderen thuis verzamelingen liggen. We vertellen elkaar over de plank boven de tv, waar de spullen staan waar ze van hun moeder niet aan mogen komen, over de verzameling mooie jurken in de kast, over gereedschapskisten en stapels was.

aia

*ik ben bij me kamer
ik bewar me jache
en me spilgoet bewar ik in-la*

En over de kast van oma, waarin allemaal mooie beeldjes staan. En natuurlijk ook over eigen doosjes en laatjes vol met verzamelingen. We tekenen en schrijven erover.

In de dramalessen starten we in de kring met een opwarmer die direct een verband legt tussen de kinderen en Rembrandt. We vertellen dat Rembrandt heel veel leerlingen had die veel moesten oefenen om net zo goed te worden als Rembrandt zelf. Daarvoor maakten ze zijn schilderijen soms zo precies na, dat mensen dachten dat het 'een echte' was. Wie aapt er ook wel eens iets of iemand na? Iemand zegt: 'Ik aap mijn moeder na als ze gaat slapen', en een ander: 'Ik aap Karims voetbalschoenen na'. We spelen een opwarmspel dat eigenlijk 'Wie is de leider?' heet, maar dat we voor nu omdopen tot 'Wie is de echte Rembrandt?' Eén kind staat op de gang. Een ander kind

Rembrandt!' En een ander verzucht: 'Rembrandt is nu mijn vriend.'

Na het bezoek

Na het bezoek is het belangrijk om gemeenschappelijke ervaringen te delen, te reflecteren en weer de verbinding te leggen met het thema op school. De kinderen krijgen de ruimte en de gelegenheid hun eigen associaties te verwerken door drama- en taalvormingsopdrachten.

In de taalronde willen we kinderen via hun waarneming en herinnering laten reflecteren: wat is er eigenlijk hetzelfde gebeven en wat is er veranderd in al die tijd die is verstreken sinds Rembrandt daar woonde? Best moeilijk voor kinderen van groep 3: vierhonderd jaar geleden is een abstract begrip. We doen het in stapjes. Eerst een opwarmer: 'Ik ga op reis en ik neem mee....' Maar dan in een net andere versie: 'Ik was in het Rembrandthuis en ik zag...' We spelen het spel in de kring. Iedereen heeft iets anders gezien en mag het uitbeelden of met een korte zin vertellen. We zouden het spel gerust nog een rondje kunnen doen: zoveel hebben de kinderen gezien en onthouden.

Dan vertellen we elkaar in een vertelronde nog even over alle plekken die we zagen in het Rembrandthuis: 'Weet je nog van die trap, die zo smal was' en 'De kinderen sliepen in een la onder het bed' (ondergeschoven kindje) en 'Er was helemaal geen kraan, maar een hoe heet het ook al weer...'. Zo halen we onze herinneringen op.

Dan doen we de opdracht voor, waarvan ik wil dat de kinderen die straks zelf gaan doen. Ik kies één plek, die ik nog goed weet uit het Rembrandthuis: de pomp in de keuken. Ik teken hem even snel op een vel met drie hokjes voor drie tekeningetjes. Dan vertel ik hoe de kraan bij mij thuis eruit ziet. Die teken ik in het tweede hokje. Dan het derde hokje. Ik vertel dat de kraan op vakantie in Frankrijk er weer heel anders uitzag, met een rode en een blauwe knop. Die kraan teken ik in het derde hokje.

De kinderen gaan het ook doen: een plek, die ze nog heel goed weten uit het Rembrandthuis, dan hoe die

plek er thuis uit ziet en dan hoe die plek er bij iemand anders of op een andere plek uit ziet. De meeste kinderen gaan aan de slag, een aantal moet ik helpen, op ideeën brengen, doorvragen. Tot slot schrijft iedereen iets onder één van de hokjes.

Meer dan een uitje

De manier van werken in het project 'Kunst Dichtbij' is iedereen bevallen. In dit project lukte het ons om kunsthistorische doelen en doelen op het gebied van thema's en taal te koppelen aan elkaar, ook in het museum zelf. Het werkte goed dat het museum flexibel was in zijn rondleiding en mee kon denken in de link tussen de kunstwerken en de kinderen zelf. In de evaluatie met de leerkrachten waren deze heel tevreden: 'De link met het thema was heel helder en het thema is echt uitgediept en verbreed door het bezoek aan het Rembrandthuis. En de eerste ervaring van onze kinderen in een museum was overweldigend positief, dat gaat nog heel lang doorwerken.' Ook de reacties bij het museum: 'We wisten niet dat ons museum ook voor zulke jonge kinderen al zo interessant was. Het kost tijd om de rondleiding aan te passen, maar onze rondleiders waren heel enthousiast.' De verbinding tussen het thema in de groep, eigen ervaringen en het bezoek aan een kunstmuseum, geeft kunst ook bij kinderen de plek die het in de maatschappij hoort te hebben: helpen reflecteren op je eigen manier van denken. Dan wordt kunst meer dan een leuk uitje, dan is het noodzakelijk in je leven. Ook als je derdejaars bent.

Mirjam en Zaat en Liesbet Bool zijn seniorconsulenten bij stichting Taalvorming. Mail: mzaat@taalvorming.nl en lbool@taalvorming.nl

In april is er een brochure verschenen over het project 'Kunst Dichtbij' met nog veel meer voorbeelden uit andere musea en scholen. Te bestellen via info@taalvorming.nl.

in de kring wordt aangesteld als Rembrandt. Deze maakt stiekem allerlei bewegingen: schilderen, gitaar spelen, voetballen. De andere kinderen zijn de leerlingen: zij kopiëren zo secuur mogelijk de bewegingen van de Rembrandt. Het kind komt terug van de gang en moet goed kijken naar de bewegingen en er zo achter komen wie van de kinderen de echte Rembrandt is.

Met het Rembrandthuis bereiden we het bezoek voor. Ze zijn niet gewend aan derdejaars. Hun vaste educatieve programma is voor oudere kinderen, maar ze willen graag meedoen aan dit experiment. We bedenken samen hoe de rondleiding een verdieping kan geven aan het thema 'Verzamelingen', welke plekken in het museum interessant zijn voor deze kinderen; hoe we tegemoet komen aan de wens van de leerkrachten om ook een plek in te ruimen voor het historisch besef.

Bezoek aan het museum

Aangekomen bij de stoep van het Rembrandthuis kijken de kinderen naar het vierhonderd jaar oude gebouw. 'Wonen hier holbewoners?', vraagt iemand. 'Zo oud is het huis niet, maar het was wel heel veel opa's en oma's geleden', zegt de rondleider. Ze willen wel even voelen aan de echte voordeur van Rembrandt, waardoor hij zelf naar binnen ging. De kinderen kijken ademloos naar het mengen van de verschillend gekleurde poeders (pigmenten), gemengd met lijnolie, op een stenen plaat. Zo zien ze hoe Rembrandt zijn eigen verf maakte. De rondleider vertelt dat er in de tijd van Rembrandt nog geen tubes bestonden. De verfmengster laat de varkensblaas gevuld met opgedroogde verf zien. We vragen of we het allemaal mogen voelen. Dat mag. Doodstil gaat de varkensblaas van hand tot hand. De kinderen kijken allemaal en overal, alles wordt be-

noemd en ze tuimelen over elkaar met vragen. De spannende zwaarden in de verzamelkamer vallen een paar jongens direct op. 'Ging hij daarmee vechten? Waarom verzamelde Rembrandt eigenlijk al deze spullen?' De rondleider van het Rembrandthuis pakt meteen een reproductie van de Nachtwacht erbij. Dat schilderij kennen de kinderen. De rondleider legt uit: 'Kijk, dat zwaard gebruikte hij, en gaf het in de hand van iemand die dan voor hem moest poseren'. Een jongen kijkt omhoog. Hij ziet een opgezette kogelvis met stekels, en zegt: 'Hee, juf, kijk nou, dat lijkt wel juffrouw Puf. Kent Rembrandt Spongebob ook?'

Er wordt een vragenvuur afgevuurd op de rondleider: 'Komt Rembrandt ook nog?', 'Is het echt zo dat kinderen toen bier dronken? Was het water echt vies dan?', 'Waarom hangt die bijl daar?' De kinderen herkennen dingen: 'Hee, mijn oma heeft ook een poffertjespan!' Er is verbazing. 'Er is helemaal geen badkamer in dit huis.' De rondleider vertelt dat ze zich bijna nooit wasten. Vol afschuw horen de kinderen dit aan. Er worden verschillen en overeenkomsten gevonden tussen vroeger en nu. In de 'Sael' hangen verschillende schilderijen. De rondleider vertelt dat Rembrandt in deze ruimte vaak vrienden uitnodigde om samen te kijken naar de schilderijen en er over te praten. Een jongen steekt zijn vinger op en zegt 'Oh, dus eigenlijk waren de schilderijen de tv van toen!'

De rondleider is blij verrast door de betrokkenheid van de kinderen en gaat op alles in. De andere bezoekers van het Rembrandthuis kijken verwonderd en geamuseerd naar deze groep kunstminnaars. De leerkrachten kijken trots: 'Dit zijn onze kinderen!' Na afloop zegt een kind: 'Nu weet ik wat ik wil worden:

